

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

Білика Ярослава Олеговича

«Народний Рух України: ідейно-концептуальна та соціально-кадрова база багатопартійності» за спеціальністю 032 «Історія та археологія» галузі знань «Гуманітарні науки», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Процесам, пов'язаним з відродженням незалежної Української держави і ролі НРУ, присвячена велика кількість наукових праць, однак у цій проблематиці залишається чимало маловивчених аспектів, де наявний значний інтерес як з боку науковців, так і журналістів і політиків, а також останнім часом помітна посилена увага суспільства до історичних аспектів становлення багатопартійності в Україні наприкінці 1980-х – на початку 1990-х рр. Викладені аргументи переконують в актуальності та своєчасності дисертаційного дослідження Ярослава Білика, предметом якого обрана «ідеологічна і кадрова база НРУ як чинники демократизації держави та основа для утворення партій демократичного спрямування у 1989–1992 роках» (с. 20). Логічно, що отримані здобутки мають широкий діапазон вжитку, а саме: від укладання освітньо-просвітницьких програм до написання підручників, «створення короткометражних фільмів для показу на телебаченні, в Інтернет ресурсах щодо подальшого формування національної ідеї» (с. 22).

Заслуговує наукової уваги те, що вперше розкрито в комплексі участь інтелігенції у заснуванні і роботі НРУ, продемонстровано консолідуючу діяльність НРУ щодо партій демократичного спрямування та ін. (с. 21-22). Окрім наукової новизни, дослідження має очевидну теоретико-практичну цінність «для подальшого дослідження новітньої історії України, встановлення ролі НРУ, значення інтелігенції в державотворчих процесах

України, а також як досвід перемоги демократичних сил командно-адміністративної системи ненасильницьким шляхом» (с. 22). Не викликає сумніву особистий внесок Ярослава Білика у розробку заявленої теми та створення наукової бази для подальшого вивчення історії України за часів незалежності.

Поставлена дисертантом проблематика сфокусувала необхідність використання необхідних наукових методів, що дозволило теоретично обґрунтувати ідейно-концептуальну і соціально-кадрову основу Народного Руху України як основи багатопартійності України у 1989–1992 роках.

Матеріали дисертації належним чином відображені у 15 публікаціях (серед яких одна закордонна, а 7 уміщено у фахових виданнях, 7 тез доповідей у збірниках наукових конференцій) та апробовані на багатьох наукових форумах.

Отже, у Вступі належним чином обґрунтовано актуальність теми, визначено мету і завдання роботи, об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовані методи дослідження, розкрито новизну отриманих результатів, вказано теоретичне та практичне значення.

Доцільно відзначити структурованість роботи, якісне оформлення наукового апарату роботи. Основні дослідницькі завдання послідовно вирішуються дисертантом у трьох розділах роботи. Перший розділ, згідно із завданнями дисертації, присвячений аналізу історіографії та джерельної бази заявленої теми, де дослідник ґрунтовно осмислив і представив наукову літературу та джерельну базу роботи (249 найменувань). Опрацьовано досить широке коло фахової літератури. Заявлена проблематика роботи вимагає глибоке висвітлення теоретичної бази, що логічно і системно викладено у параграфі 1.3. «Методологічні засади дослідження», де наявне грамотне обґрунтування використання різноманітних методів. Автором порушується проблематика ролі особистості в історії, аналізуються історіософські концепції Ади й Ігоря Бичків, Ігоря Захари, Сергія Кримського, Мирослава Поповича та інших.

У другому розділі роботи «Національна ідея України – основна концепція національної демократії» дисертантом розглядаються передумови для створення демократичного Руху, проєкт Програми Народного Руху України, проаналізовано першу політичну дискусію на каналі українського телебачення представників демократії з функціонерами режиму, з'ясовано ідеологічні засади Народного Руху України. Варто виокремити ретельне опрацювання доступного корпусу інформації, що стосується обраної проблематики, аспектих ракурсів, персоналій у параграфі 2.3. «Соціально-кадрова основа Народного Руху України». Продемонстровано провідну роль інтелігенції, яка вирішувала державотворчі завдання. Дотримуючись причинно-наслідкових зв'язків під час викладення матеріалу, Ярослав Білик окреслює національно-культурний, соціально-політичний аспект теоретичної й практичної діяльності української еліти.

Третій розділ «Теоретично-практичний вимір внутрішньо-партійної комунікації» містить результати вивчення особливостей утворення на основі НРУ партій демократичного спрямування, діяльність НРУ у створенні політичної коаліції. Загальні висновки (с. 178-181) є повними, фактично й логічно обґрунтовані.

Позитивно оцінюючи дисертацію Я. Білика в цілому, висловлюємо ряд побажань і зауважень:

По-перше, необхідно було б ґрунтовніше провести вивчення архівних джерел.

По-друге, варто було б розширити аналіз діяльності українських громадських організацій на неформальному етапі становлення багатопартійності.

По-третє, не вистачає критичної думки автора щодо наведення даних соціопитування рейтингу прихильності електорату до Л. Кравчука та В. Чорновола, проведеного Інститутом соціології АН УРСР у період з 5 по 13 вересня 1991 р. (с. 144).

По-четверте, бажано було б вказати про кількісну частину кадрового складу УРП та ДемПУ на момент створення.

Окремі зауваження не впливають на позитивну оцінку представленої розвідки. Дисертація є завершеною, самостійно науковою працею, відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, а автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія».

Офіційний опонент,

професор, доктор історичних наук,

професор кафедри політичних наук і права

Київського національного університету

будівництва і архітектури

В.Ф. Деревінський

*Підпис професора кафедри політичних наук і права
В.Ф. Деревінського згодом
Секретар Вченої ради*

О.С. Петренко